

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національної
академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Хижного Антона Віталійовича «Концесійні договори в цивільному праві», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2022 року (протокол № 14).

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри цивільно-праго права навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ від 01 травня 2026 року № 16

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Тарасенко О. С.; доктор юридичних наук, професор Тихонова О. В.; доктор філософії у галузі права, доцент Калінюк А. Л. (*голова засідання*); кандидат юридичних наук, професор Гопанчук В. С. (*науковий керівник*); кандидат юридичних наук, доцент Кирдан Б. В. (*рецензент*); доктор філософії у галузі права, доцент Полішко Н. Л. (*рецензент*); кандидат юридичних наук, доцент Герасимчук Л. В.; кандидат юридичних наук, доцент Якимець О. І.; кандидат юридичних наук, доцент Бобко В. Г.; кандидат юридичних наук, доцент Верейці О. В.; кандидат юридичних наук, старший дослідник Бондар С. В.; доктор філософії в галузі права Лимар Ю. В.; кандидат юридичних наук Петрина В. Н.; кандидат юридичних наук Веренкіотова О. В.; кандидат юридичних наук Задорожна А. П.; кандидат юридичних наук Падун Р. В.; здобувач ступеня доктора філософії Хижний А. В.

З присутніх – 2 доктори юридичних наук та 14 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Хижного Антона Віталійовича «Концесійні договори в цивільному праві», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо його рекомендації до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Хижного Антона Віталійовича «Концесійні договори в цивільному праві», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Інститут публічно-приватного партнерства є ефективним правовим засобом, спрямованим на вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням публічно-приватних партнерства для відновлення, зруйнованої воєнними діями, інфраструктури та будівництва нових об'єктів, пов'язаних, в тому числі із повоєнною перебудовою економіки, в цілому. Вочевидь теза, закладена в Стратегії національної безпеки Ради національної безпеки та оборони України: потенціал, закладений у публічно-приватному партнерстві є дієвим способом економічного зростання, є підтвердженням ефективності практики залучення приватного бізнесу у сферу цивільно-правового регулювання відносин на договірних засадах.

Отже, формою здійснення публічно-приватного партнерства виступає концесійний договір, як різновид цивільно-правового договору, предметом якого може бути виконання робіт, надання послуг у всіх сферах суспільного виробництва.

Ефективне виконання концесійних договорів має забезпечувати досягнення і економічних ефектів, зокрема: залучення приватних інвестицій у розвиток публічної інфраструктури без надмірного навантаження на державний або місцеві бюджети; оптимізацію бюджетних витрат та перерозподіл фінансових ризиків між публічним і приватним партнерами; підвищення ефективності управління об'єктами концесії завдяки використанню приватного управлінського досвіду та інноваційних підходів; стимулювання економічної активності та регіонального розвитку, зокрема через створення робочих місць і розвиток суміжних галузей; забезпечення інвестиційної стабільності та передбачуваності, що є необхідною умовою довгострокових інфраструктурних проєктів.

Сфера правового регулювання публічних та приватних інтересів, їх значення для загального розвитку суспільства, покращення економічних показників, а відтак і добробуту кожного українця, останнім часом перебувають в зоні пильної уваги наукової спільноти. Загальнотеоретичні засади публічно-приватного партнерства та загалом концесійної діяльності, були предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних фахівців. Серед них, необхідно виділити таких, як: Л. С. Богдан, О. М. Вінник, В. Г. Воробйова, Л. М. Гончарук, А. Б. Гриняк, Е. М. Деркач, Д. В. Задихайло, В. В. Ковальчук, Т. А. Коляда, І. І. Климчук, С. А. Крилов, І. Л. Лопушинський, А. М. Макаренко, О. А. Медведєва, С. В. Сімак, Г. С. Пілігрим, С. М. Приліпко,

К. С. Палажченко, О. В. Пирог, І. С. Процик, С. В. Терещенко, Л. М. Тимченко, Я. С. Цимбаленко та ін.

Договірний аспект, правова природа, зміст та інші ключові ознаки концесійного договору є предметом активно обговорення в науці цивільного права. Серед широкого кола цивілістів, насамперед необхідно виділити: М. Г. Белопольського, О. В. Бойка, Н. М. Бондар, З. В. Долгову, В. В. Кострубу, В. В. Котенка, В. М. Кравчука, Є. О. Мічуріна, В. В. Луця, Ю. О. Подолян, Ю. В. Репету, З. В. Ромовську, І. В. Спасибо-Фатеєву, В. В. Семківа, О. А. Українцева, О. А. Шаповалову та б. ін. Звернення до проблематики правового регулювання відносин, які виникають у зв'язку з укладенням окремих видів концесійних договорів мало місце в наукових розвідках таких науковців, як: О. С. Бурлака, В. А. Гончарук, В. С. Гопанчук, О. І. Дмитрієва, О. А. Зуєва, Б. В. Кирдан, Є. М. Ключєва, Л. Ю. Король, В. В. Мазур, Г. В. Мороз, В. Д. Пилип'юк, Н. Л. Полішко, В. Н. Петрина, А. О. Сурилова, Л. В. Фокша, Г. В. Чурпіта та ін.

В цивілістичній доктрині питання правового регулювання концесійних відносин на рівні дисертаційних досліджень приділялась і приділяється певна увага. Так, в числі таких необхідно назвати дисертаційні дослідження Г. С. Пілігрим «Правове регулювання концесії» (2011), Л. М. Гончарук «Договір концесії» (2012), А. В. Макаренко «Правове регулювання концесійно-договірних відносин» (2015), О. В. Гладкої «Комерційна концесія як форма інноваційного інвестування» (2015), А. С. Юрченко «Економічне обґрунтування концесій у дорожньому будівництві» (2021), Є. М. Чорного «Адміністративно-правове регулювання державно-приватного партнерства у сфері будівництва» (2024), І. В. Доленко «Адміністративно-правові засади реалізації державно-приватного партнерства щодо управління нерухомістю» (2025). Однак, необхідно звернути увагу на те, що названі дослідження здійснювались у сфері економіки, господарського та адміністративного права.

Віддаючи належне працям науковців, які зробили значний внесок у розвиток й удосконалення інституту правового регулювання концесійних договорів, можна стверджувати, що доктрина приватного права не дала відповіді на низку існуючих та нерозв'язаних проблем в окресленій сфері, які посилюються поточними викликами для нашої держави.

Таким чином, відсутність комплексних дисертаційних та монографічних досліджень, певні колізії у законодавстві, необхідністю відновлення України від тих руйнівних наслідків, які спричинила і продовжує спричиняти військова агресія з боку РФ, свідчать про актуальність обраної теми та необхідність системного аналізу зазначеної проблематики.

Такий стан речей зумовлює необхідність звернення до цивільно-правового, договірної аспекти регулювання концесійної діяльності, де предметом концесії можуть бути об'єкта права державної власності: інфраструктурні – автомобільні дороги, мости, аеропорти, залізниця тощо; комунальні – система водопостачання, тепломережі, вивіз сміття та утилізація відходів; соціальні – медичні заклади, дошкільні освітні установи, школи, культурні та спортивні заклади, заклади побутового обслуговування тощо. Саме такий стан наукової

розробки проблематики опіки та піклування в сучасному приватному праві і зумовив вибір напряму наукового пошуку.

Мета дисертаційного дослідження, полягає у формуванні теоретичної концепції цивільно-правового регулювання концесійних договорів, а також у розробці на цій основі науково-практичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію цивільного законодавства України у сфері концесійних відносин.

Для досягнення мети дослідження поставлені наступні завдання:

–проаналізувати стан наукової розробки та методологію дослідження концесійних договорів у цивільному праві;

–окреслити базові положення правового регулювання концесійних відносин у законодавстві окремих зарубіжних країнах;

–розглянути вітчизняні законодавчі та наукові підходи щодо визначення правової природи концесійного договору та його місця в системі цивільно-правових договорів;

–розкрити зміст та значення ключових категорій концесійного договору, а саме поняття та юридичної характеристики в контексті його кваліфікації як договірною зобов'язання;

–визначити істотні умови концесійного договору, які мають однакову юридичну силу, зате не завжди підлягають обов'язковому або ж комплексному застосуванню за способом їх закріплення – в законі чи в договорі;

–дослідити умови та порядок проведення концесійного конкурсу (конкурентного діалогу), як передумови укладення договору та як обов'язкового компоненту визначення сторони – концесіонера у концесійному договорі;

–визначити особливості правового статусу сторін концесійного договору;

–окреслити законодавчі та договірні засади правового механізму укладення, виконання та припинення концесійного договору;

–встановити особливості поняття, предмету та змісту окремих видів концесійних договорів;

–визначити підстави та види цивільно-правової відповідальності концесіонера, концесіодавця за невиконання або неналежного виконання умов концесійного договору;

–встановити доцільність застосування окремих положень міжнародного законодавства про санкційні, компенсаційні підходи юридичної відповідальності у сфері публічно-приватного партнерства і такої його форми як концесійний договір, у вітчизняному праві;

– на підставі аналізу вітчизняного та зарубіжного законодавства, доктрини приватного права виробити пропозиції щодо оптимізації законодавства у сфері укладення та виконання концесійних договорів та приведення у відповідність до європейських та міжнародних вимог та стандартів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері цивільно-правового регулювання концесійних договорів.

Предметом дослідження є концесійні договори в цивільному праві.

Відповідно до поставлених мети і завдань, основою методології дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ, які дозволили виробити цілісне уявлення про цивільно-правове регулювання концесійних договорів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим в Україні комплексним дослідженням інституту опіки та піклування в сучасному приватному праві.

У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано, а також додатково аргументовано низку наукових положень і висновків, які виносяться на захист, зокрема:

вперше:

уточнено доктринальне розуміння правового статусу сторін концесійного договору, зокрема:

обґрунтовано, що концесіонер повинен розглядатися не лише як одержувач права користування об'єктом державної або комунальної власності, який бере на себе підвищений рівень економічного й операційного ризику, а і як суб'єкт комплексної правосуб'єктності – одночасно інвестор, оператор суспільно значущих послуг та носій позитивних зобов'язань щодо створення, реконструкції, модернізації та експлуатації об'єкта концесії;

з'ясовано, що концесіодавець – орган державної влади або орган місцевого самоврядування – у межах концесійних правовідносин підпорядковується нормам приватного права, і не користується імунітетом публічного управління, внаслідок чого втрачає статус суб'єкта владних повноважень і набуває рівного із концесіонером правового становища з типовими права та обов'язками, визначеними нормами цивільного законодавства;

доведено, що у випадку істотної зміни регуляторних обставин, що робить виконання концесійного договору надмірно обтяжливим, проте не об'єктивно неможливим, сторони набувають права вимагати перегляду договірних умов, за обов'язкового збереження рівноваги публічних і приватних інтересів та за умови виключення можливості набуття концесіонером права власності на об'єкт концесії;

обґрунтовано концептуальну модель цивільно-правової відповідальності сторін за невиконання або неналежне виконання концесійного договору, сутність якої полягає у синтезі елементів приватно-правового та публічно-правового регулювання і передбачає трирівневу структуру: превентивний рівень (механізм попередження порушень), компенсаторний рівень (відшкодування шкоди) та санкційний рівень (дострокове розірвання договору й інші правові наслідки);

сформульовано авторську концепцію, відповідно до якої система моніторингу у сфері виконання концесійних договорів носить не санкційний, а превентивно-коригуючий характер, оскільки спрямована на забезпечення сталості концесійних правовідносин і досягнення суспільно значущих результатів; виконує функцію правового та інституційного забезпечення реалізації економічних ефектів; дозволяє своєчасно виявити відхилення від

договірних параметрів та скоригувати виконання зобов'язання без порушення принципу підприємницької автономії концесіонера;

аргументовано необхідність створення незалежного Концесійного агентства при Кабінеті Міністрів України або при відповідному центральному органі виконавчої влади, до компетенції якого слід віднести: забезпечення формування, реалізації, моніторингу та правового супроводу концесійної політики держави з метою залучення приватних інвестицій у розвиток публічної інфраструктури; надання висновків щодо відповідності концесійних договорів вимогам законодавства; розроблення типових форм концесійних договорів з урахуванням найкращих міжнародних практик; запровадження державної гарантії стабільності договірних умов на весь строк дії концесійного договору, а також представництво інтересів держави у процесі переговорів з інвесторами;

удосконалено:

наукове судження, відповідно до якого, незалежно від участі у концесійному договорі уповноваженого органу публічної влади як сторони та наявності публічного інтересу, зазначений договір зберігає цивільно-правову природу, оскільки підпорядковується засадам цивільного законодавства і виступає правовою формою реалізації концесійних відносин у межах приватноправового регулювання договірних зобов'язань;

наукове твердження, згідно з яким умови концесійних договорів у цивільному праві, можна розділити на декілька груп:

істотні (обов'язкові): умови, без взаємного погодження яких, договір вважатиметься неукладеним; це умови – про предмет, ціну та строк договору; визначені ЦК України;

факультативні (додаткові) умови: не впливають на сутність та зміст договору; є імперативними приписами законодавця і в силу цього можуть бути відображені в договорі; це умови - про сторони договору, склад майна, обсяг робіт, інформація про хід виконання робіт, умови найму та працевлаштування громадян України, забезпечення оцінки впливу на довкілля; закріплені Законами України «Про концесію», «Про оцінку впливу на довкілля» тощо;

особливі (спеціальні) умови, включення яких до договору залежить від виду концесійного договору (кадастровий номер земельної ділянки, цільове призначення земельної ділянки, паспорт водного об'єкту, вид корисних копалин тощо);

науковий погляд, відповідно до якого конкурсна процедура, що передуює укладенню концесійного договору, виконує не лише приватно-правову функцію, а й управлінську – публічно-правову функцію, виступаючи засобом об'єктивного відбору ключового суб'єкта концесійного зобов'язання – концесіонера;

дістало подальший розвиток:

наукова позиція щодо змістовного наповнення поняття «істотне порушення концесійного договору», до якого належить віднести обставини, що унеможливають досягнення мети концесійного договору, спричиняють

припинення або істотне погіршення безперервності чи якості надання суспільно значущих послуг;

науковий підхід щодо правового регулювання відповідальності за невиконання або неналежне виконання концесійних договорів у цивільному праві України, які ґрунтуються на необхідності імплементації норм, закріплених міжнародними стандартами, з урахуванням принципів правової визначеності, передбачуваності та балансу інтересів сторін;

наукове положення, відповідно до якого відсутність у спеціальному законодавстві норми щодо моменту набрання чинності концесійним договором свідчить про його приватноправову природу та зумовлює субсидіарне застосування до концесійних правовідносин, зокрема до концесійного договору, положень Цивільного кодексу України;

За результатами дослідження запропоновано нові редакції, зміни та доповнення до чинного законодавства у сфері правового регулювання концесійних договорів: ст. 6, 32-1, 39 Закону України «Про концесію».

Практичне значення отриманих результатів полягає у використанні та можливості використання розроблених пропозицій та висновків у: науково-дослідній роботі – під час проведення подальших наукових розвідок у сфері цивільного та цивільного процесуального права; законотворчій діяльності – в процесі оптимізації національного законодавства в сфері концесійної діяльності, зокрема при укладенні та виконанні концесійних договорів; правозастосовній діяльності – під час розгляду і вирішення цивільних справ про невиконання чи неналежне виконання концесійних договорів; освітньому процесі – при викладанні навчальних дисципліни «Цивільне право», «Цивільний процес», а також при підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів.

По завершенню доповіді Хижному А.В. присутніми були поставлені такі **запитання:**

Тарасенко О. С., проректор, доктор юридичних наук, професор. Антон Віталійович, п. 6 наукової новизни Вами обґрунтовується необхідність створення незалежного агенства до повноважень якого б входило забезпечення формування, реалізації, моніторингу та правового супроводу концесійної політики держави з метою залучення приватних інвестицій у публічну інфраструктуру; надання висновків щодо відповідності концесійних договорів законодавству; розробка типових концесійних договорів з урахуванням кращих міжнародних практик т. ін.

Перше, що хотілося б з'ясувати, наскільки все-таки необхідним є створення такого органу, адже як показує практика, створення додаткових органів не завжди дає позитивний ефект. То чи дійсно є в тому потреба? І якщо такі агенства згодом з'являться, то при яких міністерства, відомствах воно повинно функціонувати, чи не достатньо окремого підрозділу, до прикладу, в Міністерстві розвитку громад та територій України?

Відповідь: Дякую за запитання. Попри те, що дійсно іноді створення різного роду структур, буває невиправданим і зайвим, в даному ж випадку це обумовлено особливим правовим становищем концесієдавця.

Правовий статус концесієдавця трансформувався від адміністративно-підвладного суб'єкта до рівноправного учасника договірних правовідносин. У межах концесійного договору він реалізує свої права та обов'язки не як орган влади, а як суб'єкт приватного права, з усіма притаманними цьому правовому режиму рисами; концесіонер є багатофункціональним суб'єктом, який поєднує статус інвестора, підприємця та управлінця інфраструктурного об'єкта. Його правовий статус визначається широким спектром договірних зобов'язань та високим рівнем ризику, який він бере на себе, що відрізняє його від учасників інших зобов'язальних конструкцій (наприклад, орендаря чи управителя); порівняльний аналіз із договорами оренди, управління майном та інвестиційними договорами засвідчив унікальність концесійного договору як цивільно-правового інституту, що поєднує приватноправову форму з публічним змістом. Це обумовлює особливий договірний статус сторін, а також потребу в окремому регулюванні таких правовідносин; вітчизняне законодавство формально закріплює рівність сторін, але на практиці спостерігається дисбаланс, зокрема у сфері односторонніх повноважень концесієдавця. Це вимагає законодавчого удосконалення з метою посилення гарантій стабільності, балансу інтересів і договірної передбачуваності; необхідною є інституціоналізація державної політики у сфері концесії, зокрема шляхом створення спеціалізованого органу (Концесійного агентства), який би здійснював координацію, правовий супровід та моніторинг концесійних проектів в Україні з метою створення ефективної, прозорої та збалансованої договірної моделі публічно-приватного партнерства.

Контролюючи й регулятивну функції у сфері державно-приватного партнерства від імені держави здійснюють профільні міністерства й відомства, або спеціально уповноважені органи. До прикладу, в країнах Європейського Союзу окремими аспектами публічно-приватного партнерства відають міністерства економіки, фінансів, окремі інфраструктурні міністерства, міністерства регіонального розвитку, оборони, внутрішніх справ, освіти й охорони здоров'я. В США ці питання розробляють міністерства економіки, фінансів, оборони, в Австралії – міністерство провінцій, в Канаді – міністерство фінансів.

Калінюк А. Л., завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПІ, доктор філософії у галузі права, доцент. В своїй доповіді Ви відзначили, що в основі визначення однієї із сторін концесійного договору – концесіонера лежить проведення конкурсу (конкурсного відбору). Чи розглянуто у межах дисертаційного дослідження питання щодо скасування результатів проведеного конкурсу?

Відповідь: Дякую за питання. Так, це питання нами розглядалося. За правилами ст. 29 Закону України «Про концесію», конкурс скасовується у разі: якщо не подано жодної конкурсної пропозиції; якщо у торгах з обмеженою участю кваліфікаційний відбір пройшло менше претендентів, ніж визначено

інструкцією для претендентів (якщо інструкція для претендентів містить обмеження щодо максимальної кількості претендентів, які можуть бути допущені до участі в конкурсі пропозицій, та конкурсна комісія не прийняла рішення про продовження проведення конкурсу серед претендентів, які подали заявку на участь у конкурсі, відповідають критеріям кваліфікаційного відбору та щодо яких відсутні підстави для відмови в участі у конкурсі); якщо у конкурентному діалозі кваліфікаційний відбір пройшло менше претендентів, ніж визначено інструкцією для претендентів (якщо інструкція для претендентів містить обмеження щодо максимальної кількості претендентів, які можуть бути допущені до участі у конкурсі пропозицій, та конкурсна комісія не прийняла рішення про продовження проведення конкурсу серед претендентів, які подали заявку на участь у конкурсі, відповідають критеріям кваліфікаційного відбору та щодо яких відсутні підстави для відмови в участі у конкурсі); якщо не подано жодної заявки на участь у конкурсі; відхилення всіх конкурсних пропозицій. Конкурсна комісія має право визнати конкурс таким, що не відбувся, у разі: відсутності подальшої потреби в реалізації проекту концесії; якщо проведення конкурсу стало неможливим внаслідок дії форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили); скорочення видатків на реалізацію проекту концесії; визнання результатів конкурсу загалом чи його окремого етапу недійсним у судовому порядку; повторного недосягнення згоди щодо умов концесійного договору протягом строку, встановленого законом. У разі скасування конкурсу або визнання конкурсу таким, що не відбувся, конкурсна комісія протягом одного робочого дня з дня прийняття відповідного рішення оприлюднює таке рішення із зазначенням підстави його прийняття. З моменту початку функціонування ЕТС інформація про скасування конкурсу оприлюднюється автоматично.

Петрина В.М., професор кафедри, кандидат юридичних наук. Однією із форм реалізації публічно-приватного партнерства є концесійний договір. Із вашого виступу стає очевидним, що ви відстоюєте цивільно-правову природу концесійного договору, спираючись на такі традиційні ознаки договору, як двосторонність (взаємність), оплатність (безоплатність), консенсуальність (реальність) та ін. Виникає питання як бути з такою ознакою як двосторонність (взаємність) договору, адже по факту мова йде про наявність більш, ніж два учасника таких відносин?

Відповідь: Шановний Володимире Нестеровичу, дякую вам за питання.

Відповідаючи на питання, хочу наголосити, що з точки зору правової кваліфікації, є всі підстави вважати концесійні договори повноцінно взаємними (двосторонніми) договорами, оскільки обидві сторони – і концесіодавець, і концесіонер, набувають рівних, взаємозобов'язуючих прав та обов'язків. Такий висновок неодноразово підтверджено цивілістичною доктриною, якою сформовано концепцію: концесійні відносини мають організаційно-договірний характер, що визначається наступними чинниками: за договором суб'єкти концесійної діяльності мають рівний статус; органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування виступають як власники предмета договору, а не як носії влади; договір виступає гарантією

захисту концесіонера від змін у законодавстві, які можуть призвести до погіршення його стану; диспозитивний характер встановлення концесійних відносин.

Фактичне існування, ніби-то більшої, аніж двоє учасників концесійного договору, не вказує на жодну із юридичних ознак договору, а лише підкреслює особливість концесійних договірних відносин. Так, дійсно у концесійних правовідносинах беруть участь троє учасників, які отримують задоволення від виконаних робіт, наданих послуг тощо. Це – держава, яка виступає в якості надавача об'єкту, приватні підприємці, які беруть зобов'язання створити, поліпшити чи іншим чином удосконалити об'єкт експлуатації, а також споживачі послуг, які безпосередньо користуються благами, створеними в результаті виконання концесійного договору.

З огляду на наведене ми відстоюємо позицію, відповідно до якої наявність такого кола суб'єктів не надає договору ознак багатостороннього, оскільки взаємні (договірні) зобов'язання поєднують лише державу в особі уповноважених органів та суб'єктів підприємницької діяльності – як фізичних, так юридичних осіб. Отже, двосторонність (взаємність) концесійних договорів є безсумнівною його ознакою і належить до категорії усталених понять.

Якимець О. І., професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент. У мене до вас питання, яке теж стосується юридичних ознак концесійного договору, як цивільно-правової конструкції. Щойно вами характеризувались такі ознаки, як взаємність, оплатність, консенсуальність. Скажіть, будь ласка, чи розглядаєте ви можливість (необхідність) вести мову про концесійний договір, як договір ризиковий?

Відповідь: Дякую за запитання, з приводу якого можу пояснити наступне.

В цивільному праві під ризиковим (алеаторним) договором пропонується розуміти як орієнтований на вдачу, збіг обставин правочин, в якому загальний розмір чи можливість самого існування зустрічного надання на момент його укладення невідомий, що поставлено в залежність від включеного до юридичних умов цього правочину випадкового юридичного факту (дія або подія) і може викликати негативний, позитивний або нульовий економічний результат. Професор Ю. О. Заїка, алеаторні договори називає особливим видом договорів у цивільному праві, характерною ознакою яких є неможливість контрагентів визначити межі виконання своїх обов'язків на момент укладення договору, а втрата чи збагачення однієї із сторін залежить від настання обставини, яка від них не залежить. В літературі також наголошується, що ризик в алеаторних договорах полягає в певній невідомості, оскільки на момент укладення договору про його результат можна говорити лише з ймовірністю, адже до кінця невідомо, чим обернеться цей правочин - позитивними чи негативними наслідками для контрагента. Як бачимо традиційно ризиковими визнаються договори ренти, страхування, довічного утримання, окремі зобов'язання з розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, біржові правочини. До алеаторних можна також віднести договори на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт, договір підряду на проведення проєктних та пошукових робіт.

Наведені вище доктринальні засади, з урахуванням того, що концесійні договори безпосередньо пов'язані з інвестуванням, фінансовими вкладеннями (тобто несуть в собі фінансові та інші ризики), є всі підстави вести мову про концесійні договори, як договори - алеаторні.

Герасимчук Л. В., професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент. В юридичній літературі, наукових дослідженнях можна зустріти позицію, де концесійний договір ототожнюється із такими цивільно-правовими договорами, як найм (оренда) чи управління майном. Чи торкалися ви в своєму дослідженні цього аспекту, і звісно, хотілося б почути вашу позицію щодо цього.

Відповідь: Дякую Лідіє Вікторівно, за досить слушне питання. Одразу зауважу, що в дисертаційному дослідженні концесійний договір розглянуто нами як окремий вид цивільно-правового договору, з властиве лише йому ознаками.

Договір оренди є класичною формою передачі майна у тимчасове користування за плату. Правове регулювання цього договору ґрунтується на положеннях глави 58 ЦК України (ст. 759–786), а також спеціального законодавства про оренду державного та комунального майна. Так, за договором оренди орендодавець передає майно у строкове платне користування, а орендар зобов'язаний підтримувати майно в належному стані та повернути його після закінчення договору. В договорі оренди інвестиційний обов'язок орендаря відсутній або є факультативним, відтак – правовий статус сторін зводиться до класичних зобов'язальних правовідносин щодо володіння і користування.

Натомість концесійний договір передбачає не лише передачу майна, а й здійснення комплексної діяльності з експлуатації, реконструкції, інвестування тощо. На відміну від орендаря, концесіонер не лише користується майном, а й несе тягар модернізації та інфраструктурного розвитку об'єкта, а також забезпечує надання суспільно важливих послуг населенню. Крім того, концесійний договір зазвичай має значно довший строк (до 50 років), тоді як оренда, як правило, укладається на коротший період.

Отже, правовий статус концесіонера у порівнянні з орендарем є набагато ширшим, відповідальнішим і тісно пов'язаним із публічним інтересом. Такий суб'єкт не лише реалізує майнові права, але й фактично бере на себе частину функцій держави чи громади в інфраструктурній сфері.

Договір управління майном врегульований главою 70 ЦК України (ст. 1029–1044). Він укладається з метою передати управителеві певні повноваження щодо розпорядження, володіння або використання майна від імені установника управління. Управитель має діяти добросовісно та у межах встановленого договором мандата.

Ключова різниця між управителем і концесіонером полягає у характері обов'язків і обсязі ризиків, а саме: управитель не є економічно заінтересованою стороною отримання прибутку; він не інвестує власні кошти, а діє від імені установника; його винагорода фіксована, а не залежить від доходу, отриманого в результаті діяльності.

На відміну від управителя, концесіонер діє від свого імені, за власний рахунок, на власний ризик. Його винагорода прямо залежить від ефективності управління об'єктом, а головною мотивацією є прибуток. Крім того, Закон передбачає, що концесійний договір може включати умову про отримання концесіонером плати за суспільно значущі послуги від користувачів об'єкта концесії. Це означає, що стягнення платежів від споживачів здійснюється як економічне право сторони договору. Такий підхід узгоджується з загальною природою цивільно-правових договорів, де сторона може отримувати доходи від використання прав, наданих за договором (включно з платою від третіх осіб).

Бобко В. Г., доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент. В п. 9 наукової новизни, а саме «дістало подальшого розвитку», Ви зазначасте, що проведення процедури конкурентного діалогу, є ключовим моментом у визначенні сторони концесійного зобов'язання, а саме – концесіонера. В чому ж на вашу думку полягає особливість такого визначення сторони договору і чи врегульовано це питання на законодавчому рівні?

Відповідь: Дякую за запитання. Розпочинаючи відповідь на питання, хочу нагадати, що концесійний договір, це – договір, відповідно до якого концесіонеру передається у володіння та користування державне чи комунальне майно. Саме тому ст. 12 Закону України «Про публічно-приватне партнерство» та ст. 7 «Про концесію» встановлено, що укладення концесійного договору здійснюється на конкурсних засадах шляхом застосування однієї із таких процедур: торги з обмеженою участю; відкриті торги та конкурентний діалог.

Зауважимо, що конкурентний діалог є різновидом концесійного конкурсу та може бути застосований у випадку, якщо концесіодавець не може чітко визначити технічні, якісні характеристики проекту, що здійснюється на умовах концесії, або якщо невідомо, які можуть запропонувати потенційні учасники конкурсу технічні, фінансові та юридичні рішення і для прийняття оптимального рішення необхідно провести переговори з учасниками (у разі реалізації інноваційних проектів, великих комплексних інфраструктурних проектів тощо). Відповідно до чинного законодавства, проведення конкурентного діалогу здійснюється на таких умовах: замовник не може визначити вимоги до предмета закупівлі внаслідок його природи, складності, зокрема у разі закупівлі юридичних послуг, розробки і впровадження інформаційних систем, програмних продуктів, здійснення наукових досліджень, експериментів або розробок; виконання договору про закупівлю передбачає розробку проекту виконання робіт (надання послуг) або використання нових інноваційних технологій; замовник не може визначити точну технічну специфікацію з використанням наявних технічних стандартів (ст. 34 Закону України «Про публічні закупівлі»). Конкурентний діалог складається з таких етапів: попередній відбір претендентів (прекваліфікація); подання учасниками пропозицій щодо технічних та якісних характеристик проекту, що здійснюється на умовах концесії; проведення конкурсною комісією переговорів з кожним учасником; розроблення конкурсною комісією умов

концесійного конкурсу, інструкції для учасників та проекту концесійного договору; запрошення учасників до участі у конкурсі пропозицій; оцінка конкурсних пропозицій і вибір учасника, який запропонував найкращі умови здійснення концесії; переговори з учасником, який запропонував найкращі умови здійснення концесії.

Як бачимо передумовою для здійснення проектів у будь-якій сфері господарської діяльності на основі укладеного концесійного договору, є – проведення конкурсної процедури з метою визначення сторони, а саме – концесіонера.

Концесіодавець обирає концесіонера шляхом проведення концесійного конкурсу, у деяких випадках – за результатами конкурентного діалогу або за результатами прямих переговорів з орендарем державного майна, що передається у концесію.

Веренкіотова О. В., доцент кафедри, кандидат юридичних наук. В процесі здійснення дослідження та узагальнення його результатів, вами сформульовано авторську концепцію, за якою система моніторингу у сфері виконання концесійних договорів носить не утискливий, а превентивний і коригуючий характер, оскільки: по-перше, спрямована на забезпечення стабільності концесійних правовідносин та досягнення суспільно значущих інтересів; по-друге, дозволяє своєчасно виявляти навіть незначні відхилення від договірних параметрів та оцінити їх вплив на очікувані результати реалізації проекту; по-третє, оперативно усунути помилки та виправити недоліки у процесі виконання зобов'язань не порушуючи при цьому принципу підприємницької автономії концесіонера.

Що ж насправді становить ця система моніторингу і чи конкретизовані види такого моніторингу, суб'єкти здійснення контролю, їх повноваження?

Відповідь: Шановна Ольга Валеріївна, дякую за запитання.

Крім перерахованих основних функцій, які повинен виконати контроль і нагляд у сфері виконання концесійних договорів, необхідно додати іще одну, не менш важливу, ніж наведені вище, а саме - функцію правового та інституційного забезпечення досягнення економічних ефектів (залучення приватних інвестицій в розвиток публічної інфраструктури, забезпечення економічної стабільності).

Варто вказати, що виконання концесійних договорів, то ця стадія є однією з ключових у процесі реалізації концесійного проекту, оскільки саме на цьому етапі відбувається практичне втілення домовленостей, досягнутих між публічним і приватним партнерами. Виконання концесійного договору охоплює не лише безпосереднє здійснення сторонами взаємних прав та обов'язків, але й передбачає системну оцінку, моніторинг та контроль за належністю і повнотою виконання таких зобов'язань, що має принципове значення для забезпечення публічних інтересів та досягнення цілей публічно-приватного партнерства. Нормативне підґрунтя здійснення контролю за виконанням концесійних договорів в Україні формують, зокрема, Закон України «Про концесію», Закон України «Про публічно-приватне партнерство», а також підзаконні нормативно-правові акти, що деталізують

відповідні процедури. Так, Закон України «Про концесію» встановлює, що контроль за виконанням концесійних договорів здійснюють концесіодавець, інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування у порядку, визначеному законом та/або концесійним договором, що свідчить про поєднання законодавчого та договірного регулювання у цій сфері. Водночас законодавець закріплює низку гарантій для концесіонера, спрямованих на запобігання надмірному або необґрунтованому втручання публічної сторони у приватноправову сферу. Зокрема, відповідно до статті 30 Закону України «Про концесію», під час здійснення контролю не допускається втручання в господарську діяльність концесіонера або третіх осіб, залучених ним до виконання договору, а також розголошення конфіденційної інформації, що стала відомою у процесі контрольних заходів, за винятком випадків, прямо передбачених законом. Таким чином, зазначена норма забезпечує баланс між правом держави на здійснення нагляду за належним виконанням умов концесійного договору та необхідністю захисту комерційної таємниці й підприємницької автономії приватного партнера.

Окрім загальних законодавчих вимог, важливим елементом механізму контролю є обов'язкова звітність концесіонера про виконання договірних зобов'язань. Згідно з підзаконним регулюванням, концесіонери зобов'язані подавати щорічні звіти за формою та у порядку, затверджених уповноваженим органом відповідно до Порядку подання щорічних звітів про виконання договорів. Це дозволяє розглядати юридичну визначеність процедур контролю як невід'ємну складову гарантій належного виконання концесійних зобов'язань. Особливого значення моніторинг і контроль набувають у контексті стратегічних інфраструктурних проєктів, де результати виконання концесійного договору мають не лише економічний, але й істотний соціально-правовий вплив. Такий підхід загалом узгоджується з міжнародною практикою реалізації проєктів публічно-приватного партнерства, у межах якої контроль за виконанням концесійних договорів охоплює не лише формальну перевірку дотримання договірних умов, але й оцінку соціально-економічних ефектів реалізації проєктів. Зокрема, зарубіжні моделі моніторингу публічно-приватному партнерстві передбачають відкритий доступ до результатів звітності, застосування систем ключових показників ефективності, а також залучення незалежних аудиторських і експертних органів для оцінювання відповідності фактичного виконання зобов'язань встановленим стандартам.

Задорожна А. П., доцент кафедри, кандидат юридичних наук. Загальновідомо, що основу будь-якого дослідження становлять методи наукового пізнання явищ об'єктивної дійсності. На яких методах вами було зосереджено найбільшу увагу при розкритті теми дисертаційного дослідження?

Відповідь: Шановна Анастасія Петрівна, дякую за запитання. Першим методом дослідження став діалектичний метод наукового пізнання. Використання діалектичного методу дозволило визначити стан розвитку наукової доктрини у сфері правового регулювання концесійних договорів у цивільному праві; зміну державних (публічних) інтересів на публічно-приватне партнерство при реалізації концесійних проєктів на підставі договірних

зобов'язань; вплив економічної ситуації на формування суб'єктного складу договору тощо.

Наступними методами, які були використані нами в дослідженні, стали історико-правовий та порівняльно-правовий методи наукового пізнання. Історико-правовий метод дозволив простежити еволюцію правового регулювання концесійних договорів у вітчизняному та зарубіжному законодавстві, а також дослідити розвиток наукових поглядів щодо розвитку та удосконалення цього інституту загалом. За допомогою порівняльно-правового методу виокремлено загальне і особливе у правовому регулюванні концесійних відносин і концесійного договору, прав та обов'язків сторін, змісту договору, інших чинників у вітчизняному і зарубіжному законодавстві, а також у наукових поглядах з окресленої проблематики. Формально-юридичний (нормативно-догматичний) метод є традиційним для юридичної науки і становить необхідний ступінь у пізнанні права. Цей метод сприяв визначенню правової природи концесійного договору та його місця в системі цивільно-правових договорів; уточненню правового статусу сторін концесійного договору, а також встановленню особливостей визначення одного із суб'єктів договору а саме – концесіонера.

Ще одним методом, який було використано у цьому дослідженні, став метод правового моделювання, який було застосовано для розроблення пропозицій щодо оптимізації чинного цивільного та іншого галузевого законодавства України у контексті задач дослідження. Для вироблення цілісного уявлення про правове регулювання цивільно-правових відносин шляхом звернення до концесійного договору за цивільним законодавством України, а також з метою посилення аргументації наукових висновків і розроблення науково-обґрунтованих пропозицій щодо оптимізації цивільного та іншого галузевого законодавства у сфері концесійної діяльності та правового регулювання концесійних договорів було використано і логічний метод наукового пізнання.

Серед загальнонаукових методів пізнання в роботі буде використано і метод системного аналізу. Завдяки його застосуванню буде здійснена оцінка стану правового регулювання концесійних відносин за участю такого специфічного суб'єкта як орган державної влади чи місцевого самоврядування, буде узагальнено наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, погляди практиків щодо окремих питань правового регулювання окреслених правовідносин; буде виділено особливості визначення сторін договору шляхом проведення конкурсного відбору (конкурентного діалогу).

Герменевтичний метод було використано для дослідження особливостей проведення конкурсного відбору з метою визначення сторони концесійного договору – концесіонера, підстав та порядку укладення концесійного договору, визначення специфіки об'єкту концесії та відповідно предмету концесійного договору, для визначення правового сторін договору.

Термінологічний метод, було використано при дослідженні загальних засадничих положень концесійних договорів, а саме при дослідженні питання поняття концесійного договору, сторін договору, істотних умов договору,

обставин, які можуть призвести до розірвання договору, співвідношення концесійного договору з наймом (орендою); уточнено понятійно-термінологічний апарат досліджуваної проблематики.

Методи індукції та дедукції застосовувались для характеристики прав та обов'язків сторін концесійного договору, його істотних умов та юридичних ознак, особливостей визначення сторін та їх правового статусу, умов укладення, виконання та припинення концесійного договору, а також питання відповідальності сторін за невиконання чи неналежне виконання концесійного договору.

Лимар Ю. В., старший викладач, доктор філософії у галузі права. Шановний Антон Віталійович, у мене до вас питання як практикуючого юриста. Чи використовувалась вами судова практика при дослідженні, якщо так, то з приводу чого найчастіше виникають спори між сторонами концесійних договорів?

Відповідь: Дякую за запитання. Безумовно при здійсненні цього дослідження використовувалась судова практика, в першу чергу національних судів. Маємо наголосити, що судова практика в Україні становить важливий елемент правового регулювання відповідальності сторін за порушення умов концесійних договорів, оскільки дозволяє конкретизувати загальні норми цивільного та спеціального законодавства у сфері концесій. Аналіз судових справ і прийнятих по ним судових рішень, дозволяє простежити колізії у правозастосуванні, з'ясувати усталені підходи до визначення істотності порушення, критеріїв розірвання договору та можливості компенсації інвестору. В загальному можемо вести мову про так категорію справ: дострокове розірвання концесійного договору у випадках, коли сторона не виконує своїх зобов'язань; визнання договорів недійсними; про стягнення заборгованості з концесійних платежів; про стягнення з концесіонера недоплачених концесійних платежів

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації.

Слово надається **науковому керівнику, кандидату юридичних наук, професору Гопанчуку В. С.,** який відзначив вагомий науковий внесок Хижного А. В. у дослідженні правового регулювання концесійних договорів у цивільному праві.

Дисертаційне дослідження Хижного Антона Віталійовича є актуальним, особливо в умовах сьогодення. Проблематика правового регулювання концесійних окрім правого має ще й важливе економічне значення.

У дисертаційному дослідженні А. В. Хижним узагальнено проблеми інституту концесійних договорів у цивільному праві. Зокрема, йдеться про: теоретико-правові та методологічні засади дослідження концесійних договорів у цивільному праві; правове регулювання концесійних відносин у законодавстві окремих зарубіжних країнах; поняття, юридичну характеристику та істотні умови концесійного договору; особливості визначення концесіонера в концесійних договорах; правовий статус сторін концесійного договору; загальні

засади укладення та виконання концесійних договорів у цивільному праві; особливості правового регулювання окремих видів концесійних договорів у цивільному праві; підстави та наслідки невиконання або неналежного виконання концесійних договорів у цивільному праві та ряд ін.

В ході дослідження дисертантом сформульовано та обґрунтовано ряд положень наукової новизни, серед яких необхідно виділити, такі як: обґрунтування концептуальної моделі цивільно-правової відповідальності сторін за невиконання чи неналежне виконання концесійного договору, сутність якої полягає у поєднанні елементів приватного та публічного права і передбачає три рівні такої відповідальності: превентивний (механізм попередження порушень), компенсаторний (відшкодування збитків) та санкційний (розірвання договору, інші правові наслідки), що відповідає міжнародним стандартам у цій сфері забезпечує баланс публічних і приватних інтересів; формулювання авторської концепції, за якою контроль (система моніторингу) у сфері виконання концесійних договорів носить не репресивний, а превентивний і коригуючий характер, оскільки спрямований на забезпечення сталості концесійних правовідносин та досягнення публічно значущих результатів; виконує функцію правового та інституційного забезпечення досягнення економічних ефектів (залучення приватних інвестицій в розвиток публічної інфраструктури, забезпечення економічної стабільності); дозволяє своєчасно виявляти відхилення від договірних параметрів, оцінювати фактичні результати реалізації проєкту, а також коригувати виконання зобов'язань без порушення принципу підприємницької автономії концесіонера; формулювання наукової позиції, відповідно до якої істотними порушеннями виконання зобов'язань, визначених концесійним договором слід вважати обставини, які унеможливають досягнення мети концесійного договору, призводять до припинення або погіршення безперервності чи якості надання суспільно значимих послуг, полягають у систематичній несплаті концесійних платежів, суттєво порушують умови експлуатації, утримання або безпеки об'єкта концесії, однак, які не позбавляють договір його економічного або публічного призначення та можуть бути усунуті стороною-порушником у встановлений строк та ін.

Виходячи із актуальності теми дослідження, дисертант вірно визначив об'єкт та предмет дослідження, а також сформулював його мету, яка полягає у формуванні теоретичної концепції цивільно-правового регулювання концесійних договорів, а також у розробці на цій основі науково-теоретичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію цивільного законодавства України у сфері концесійних відносин. Зазначену мету автор послідовно досягає шляхом розв'язання чітко визначених для кожного підрозділу роботи завдань.

Висунуті на захист наукові положення, висновки та авторські інтерпретації тверджень є достатньо аргументованими, обґрунтованими та базуються на аналізі фундаментальних наукових досліджень у сфері науки цивільного права. Також обґрунтованість наукових положень та висновків автора представлені у виступах на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях (Київ,

Харків, Вінниця, Хмельницький, Львів), індивідуальних публікаціях у фахових наукових журналах України.

За час підготовки дисертаційного дослідження А. В. Хижний зарекомендував себе з позитивного боку, як грамотний, відповідальний, цілеспрямований та кваліфікований дослідник, який професійно та якісно вирішує поставлені завдання. Зокрема, дисертантом було підготовлено 10 наукових праць, серед яких 4 статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, 5 тез – у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Отримані результати дослідження мають високий рівень обґрунтованості, наукової валідності та практичне значення. Вважаю, що освітня та наукова складова індивідуального плану роботи аспіранта Хижного Антона Віталійовича виконана в повному обсязі та на високому науковому рівні.

Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

Зміст дисертаційного дослідження Хижного Антона Віталійовича «Концесійні договори в цивільному праві», свідчить про належне використання автором наукових джерел у тексті дисертації, в тому числі іншомовних та дозволяє дійти висновку про відсутність у дослідженні як привласнення авторства чи чужого твору науки та випадків використання у тексті вказаної наукової роботи чужого твору чи його частини без посилання на автора, так і відсутність порушення інших елементів академічної доброчесності.

Дисертація А. В. Хижного «Концесійні договори в цивільному праві» є самостійним завершеним науковим дослідженням, містить нові теоретичні положення та висновки, наукові узагальнення щодо досліджуваного предмета та практичні рекомендації, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для науки цивільного та цивільного процесуального права України.

Отже, дисертація на тему «Концесійні договори в цивільному праві», виконана на високому науковому рівні, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Хижний Антон Віталійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається **рецензентам:**

Кандидат юридичних наук, доцент Кирдан Б. В. Як рецензент даного дисертаційного дослідження, хочу відзначити, що воно виконане на дуже

актуальну, на сьогоднішній день тему та на належному науково-теоретичному та методичному рівні.

Заслуговує на позитивну оцінку обґрунтування автором твердження про концептуальну модель цивільно-правової відповідальності сторін за невиконання або неналежне виконання концесійного договору, сутність якої полягає у синтезі елементів приватноправового та публічно-правового регулювання і передбачає трирівневу структуру: превентивний рівень (механізм попередження порушень), компенсаторний рівень (відшкодування шкоди) та санкційний рівень (дострокове розірвання договору й інші правові наслідки). Крім того, вважаю, певним здобутком і намагання автора здійснити класифікацію умов концесійних договорів у цивільному праві, зокрема, автором запропоновано декілька груп: істотні (обов'язкові): умови, без взаємного погодження яких, договір вважатиметься неукладеним; це умови – про предмет, ціну та строк договору; визначені ЦК України; факультативні (додаткові) умови: не впливають на сутність та зміст договору; є імперативними приписами законодавця і в силу цього можуть бути відображені в договорі; це умови - про сторони договору, склад майна, обсяг робіт, інформація про хід виконання робіт, умови найму та працевлаштування громадян України, забезпечення оцінки впливу на довкілля; закріплені Законами України «Про концесію», «Про оцінку впливу на довкілля» тощо; особливі (спеціальні) умови, включення яких до договору залежить від виду концесійного договору (кадастровий номер земельної ділянки, цільове призначення земельної ділянки, паспорт водного об'єкту, вид корисних копалин тощо).

Заслуговує схвалення і позиція дисертанта щодо необхідності створення незалежного Концесійного агентства при Кабінеті Міністрів України або при відповідному центральному органі виконавчої влади, до компетенції якого слід віднести: забезпечення формування, реалізації, моніторингу та правового супроводу концесійної політики держави з метою залучення приватних інвестицій у розвиток публічної інфраструктури; надання висновків щодо відповідності концесійних договорів вимогам законодавства; розроблення типових форм концесійних договорів з урахуванням найкращих міжнародних практик; запровадження державної гарантії стабільності договірних умов на весь строк дії концесійного договору, а також представництво інтересів держави у процесі переговорів з інвесторами.

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Хижного Антона Віталійовича на тему «Концесійні договори в цивільному праві», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є цілісною і комплексною, завершеною науковою працею, включає в себе нові науково обґрунтовані висновки, які відрізняються за своєю новизною у постановці та розв'язанні проблем, пов'язаних із правовим регулюванням концесійних договорів у цивільному праві.

Отже, дисертація на тему «Концесійні договори в цивільному праві», виконана на високому науковому рівні, відповідає вимогам Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Хижний Антон Віталійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Доктор філософії у галузі права, доцент Полішко Н. Л. Дисертаційне дослідження Хижного Антона Віталійовича «Концесійні договори в цивільному праві» присвячене актуальному на сьогоднішній день питанню.

Слід наголосити на тому, що правильне та чітке формулювання об'єкта і предмета дисертаційного дослідження дозволило автору сформулювати обґрунтовані та достовірні висновки і рекомендації, що відповідним чином сприяло досягненню поставленої в роботі мети. Під час проведення дослідження Хижним А. В. використано ґрунтовну науково-теоретичну базу, яка містить значний масив наукових та нормативно-правових джерел, що стосуються теми дослідження, а також вітчизняну та національну (міжнародну) судову практику. Це дозволило критично оцінити і розвинути теоретичні положення, розроблені попередниками, визначити та врахувати сучасний стан правового регулювання відповідних суспільних відносин.

Дисертантом вдало визначено наукову новизну отриманих результатів дослідження, яка полягає у тому, що дисертація є першим в Україні комплексним дослідженням такої ключової форми інституту публічно-приватного партнерства як концесійний договір.

Таким чином, зміст, структура дисертації, коло розглянутих у ній питань та сформульовані результати й пропозиції вказують на те, що автор провів глибоке наукове дослідження. Автором здійснено глибокий аналіз проблеми, сформульовано низку теоретичних висновків і пропозицій до галузевого законодавства, що безумовно збагатить науку цивільного права і інші галузеві науки, а також певною мірою підвищить ефективність його застосування.

Результати, отримані в дисертації, можуть бути кваліфіковані як нові, а отримані висновки мають практичне значення та можуть бути використані у різних сферах юридичної практики.

Дисертація Хижного Антона Віталійовича «Концесійні договори в цивільному праві» загалом відповідає встановленим МОН України вимогам, і бути рекомендована до розгляду та разового захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

доктор юридичних наук, професор Тихонова О. В., доктор філософії, доцент Калінюк А. Л., кандидат юридичних наук, доцент Якимець О. І., кандидат юридичних наук Петрина В. Н.; кандидат юридичних наук, доцент Бобко В. Г.; кандидат юридичних наук, доцент Герасимчук Л. В.; кандидат юридичних наук Задорожна А. П.; кандидат юридичних наук, доцент Верейці О. В., доктор філософії Лимар Ю. В.

ВИСНОВОК
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Хижного Антона Віталійовича
«Концесійні договори в цивільному праві»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Інститут публічно-приватного партнерства є ефективним правовим засобом, спрямованим на вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням публічно-приватних партнерства для відновлення, зруйнованої воєнними діями, інфраструктури та будівництва нових об'єктів, пов'язаних, в тому числі із повоєнною перебудовою економіки, в цілому. Вочевидь теза, закладена в Стратегії національної безпеки Ради національної безпеки та оборони України: потенціал, закладений у публічно-приватному партнерстві є дієвим способом економічного зростання, є підтвердженням ефективності практики залучення приватного бізнесу у сферу цивільно-правового регулювання відносин на договірних засадах.

Отже, формою здійснення публічно-приватного партнерства виступає концесійний договір, як різновид цивільно-правового договору, предметом якого може бути виконання робіт, надання послуг у всіх сферах суспільного виробництва.

Ефективне виконання концесійних договорів має забезпечувати досягнення і економічних ефектів, зокрема: залучення приватних інвестицій у розвиток публічної інфраструктури без надмірного навантаження на державний або місцеві бюджети; оптимізацію бюджетних витрат та перерозподіл фінансових ризиків між публічним і приватним партнерами; підвищення ефективності управління об'єктами концесії завдяки використанню приватного управлінського досвіду та інноваційних підходів; стимулювання економічної активності та регіонального розвитку, зокрема через створення робочих місць і розвиток суміжних галузей; забезпечення інвестиційної стабільності та передбачуваності, що є необхідною умовою довгострокових інфраструктурних проєктів. Ми переконані, що до ключових суспільних ефектів, які мають забезпечуватися шляхом належного виконання концесійних договорів, мають належати: підвищення якості та доступності публічних послуг у всіх сферах застосування проєктів публічно-приватного партнерства; забезпечення безперервності та надійності функціонування об'єктів інфраструктури, що мають особливе стратегічне значення; дотримання соціальних стандартів і гарантій, у тому числі щодо безпеки користувачів, охорони праці та захисту прав споживачів; екологічна відповідальність реалізації концесійних проєктів, що передбачає контроль за дотриманням екологічних норм та зменшення негативного впливу на довкілля; підвищення рівня довіри суспільства до механізмів публічно-приватного партнерства, що досягається через прозорість, підзвітність і передбачуваність реалізації концесій.

Сфера правового регулювання публічних та приватних інтересів, їх значення для загального розвитку суспільства, покращення економічних показників, а відтак і добробуту кожного українця, останнім часом перебувають

в зоні пильної уваги наукової спільноти. Загальнотеоретичні засади публічно-приватного партнерства та загалом концесійної діяльності, були предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних фахівців. Серед них, необхідно виділити таких, як: Л. С. Богдан, О. М. Вінник, В. Г. Воробйова, Л. М. Гончарук, А. Б. Гриняк, Е. М. Деркач, Д. В. Задихайло, В. В. Ковальчук, Т. А. Коляда, І. І. Климчук, С. А. Крилов, І. Л. Лопушинський, А. М. Макаренко, О. А. Медведева, С. В. Сімак, Г. С. Пілігрим, С. М. Приліпко, К. С. Палажченко, О. В. Пирог, І. С. Процик, С. В. Терещенко, Л. М. Тимченко, Я. С. Цимбаленко та ін.

Договірний аспект, правова природа, зміст та інші ключові ознаки концесійного договору є предметом активно обговорення в науці цивільного права. Серед широкого кола цивілістів, насамперед необхідно виділити: М. Г. Белопольського, О. В. Бойка, Н. М. Бондар, З. В. Долгову, В. В. Кострубу, В. В. Котенка, В. М. Кравчука, Є. О. Мічуріна, В. В. Луця, Ю. О. Подоляна, Ю. В. Репету, З. В. Ромовську, І. В. Спасибо-Фатеєву, В. В. Семківа, О. А. Українцева, О. А. Шаповалову та б. ін. Звернення до проблематики правового регулювання відносин, які виникають у зв'язку з укладенням окремих видів концесійних договорів мало місце в наукових розвідках таких науковців, як: О. С. Бурлака, В. А. Гончарук, В. С. Гопанчук, О. І. Дмитрієва, О. А. Зуєва, Б. В. Кирдан, Є. М. Ключова, Л. Ю. Король, В. В. Мазур, Г. В. Мороз, В. Д. Пилип'юк, Н. Л. Полішко, В. Н. Петрина, А. О. Сурилова, Л. В. Фокша, Г. В. Чурпіта та ін.

В цивілістичній доктрині питання правового регулювання концесійних відносин на рівні дисертаційних досліджень приділялась і приділяється певна увага. Так, в числі таких необхідно назвати дисертаційні дослідження Г. С. Пілігрим «Правове регулювання концесії» (2011), Л. М. Гончарук «Договір концесії» (2012), А. В. Макаренко «Правове регулювання концесійно-договірних відносин» (2015), О. В. Гладкої «Комерційна концесія як форма інноваційного інвестування» (2015), А. С. Юрченко «Економічне обґрунтування концесій у дорожньому будівництві» (2021), Є. М. Чорного «Адміністративно-правове регулювання державно-приватного партнерства у сфері будівництва» (2024), І. В. Доленко «Адміністративно-правові засади реалізації державно-приватного партнерства щодо управління нерухомістю» (2025). Однак, необхідно звернути увагу на те, що названі дослідження здійснювались у сфері економіки, господарського та адміністративного права.

Віддаючи належне працям науковців, які зробили значний внесок у розвиток й удосконалення інституту правового регулювання концесійних договорів, можна стверджувати, що доктрина приватного права не дала відповіді на низку існуючих та нерозв'язаних проблем в окресленій сфері, які посилюються поточними викликами для нашої держави.

Таким чином, відсутність комплексних дисертаційних та монографічних досліджень, певні колізії у законодавстві, необхідністю відновлення України від тих руйнівних наслідків, які спричинила і продовжує спричиняти військова агресія з боку РФ, свідчать про актуальність обраної теми та необхідність системного аналізу зазначеної проблематики.

Такий стан речей зумовлює необхідність звернення до цивільно-правового, договірнього аспекту регулювання концесійної діяльності, де предметом концесії можуть бути об'єкта права державної власності: інфраструктурні – автомобільні дороги, мости, аеропорти, залізниця тощо; комунальні – система водопостачання, тепломережі, вивіз сміття та утилізація відходів; соціальні – медичні заклади, дошкільні освітні установи, школи, культурні та спортивні заклади, заклади побутового обслуговування тощо. Саме такий стан наукової розробки проблематики опіки та піклування в сучасному приватному праві і зумовив вибір на пряму наукового пошуку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Роботу спрямовано на реалізацію основних положень операційного плану заходів з реалізації у 2025-2028 роках, Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, Національної економічної стратегії на період до 2030 року; Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки; Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2026-2030 роки, а також передбачено річними планами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2021–2025 роки.

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 14 від 25 жовтня 2022 року).

Мета і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження. Мета дисертаційного дослідження, полягає у формуванні теоретичної концепції цивільно-правового регулювання концесійних договорів, а також у розробці на цій основі науково-практичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію цивільного законодавства України у сфері концесійних відносин.

Для досягнення мети дослідження поставлені наступні завдання:

–проаналізувати стан наукової розробки та методологію дослідження концесійних договорів у цивільному праві;

–окреслити базові положення правового регулювання концесійних відносин у законодавстві окремих зарубіжних країнах;

–розглянути вітчизняні законодавчі та наукові підходи щодо визначення правової природи концесійного договору та його місця в системі цивільно-правових договорів;

–розкрити зміст та значення ключових категорій концесійного договору, а саме поняття та юридичної характеристики в контексті його кваліфікації як договірнього зобов'язання;

–визначити істотні умови концесійного договору, які мають однакову юридичну силу, зате не завжди підлягають обов'язковому або ж комплексному застосуванню за способом їх закріплення – в законі чи в договорі;

–дослідити умови та порядок проведення концесійного конкурсу (конкурентного діалогу), як передумови укладення договору та як

обов'язкового компоненту визначення сторони – конціонера у концесійному договорі;

– визначити особливості правового статусу сторін концесійного договору;

– окреслити законодавчі та договірні засади правового механізму укладення, виконання та припинення концесійного договору;

– встановити особливості поняття, предмету та змісту окремих видів концесійних договорів;

– визначити підстави та види цивільно-правової відповідальності конціонера, концесіодавця за невиконання або неналежного виконання умов концесійного договору;

– встановити доцільність застосування окремих положень міжнародного законодавства про санкційні, компенсаційні підходи юридичної відповідальності у сфері публічно-приватного партнерства і такої його форми як концесійний договір, у вітчизняному праві;

– на підставі аналізу вітчизняного та зарубіжного законодавства, доктрини приватного права виробити пропозиції щодо оптимізації законодавства у сфері укладення та виконання концесійних договорів та приведення у відповідність до європейських та міжнародних вимог та стандартів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері цивільно-правового регулювання концесійних договорів.

Предметом дослідження є концесійні договори в цивільному праві.

Методи дослідження. Відповідно до поставлених мети і завдань, основою методології дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ, які дозволили виробити цілісне уявлення про цивільно-правове регулювання концесійних договорів. Використання діалектичного методу дозволило визначити стан розвитку наукової доктрини у сфері правового регулювання концесійних договорів у цивільному праві; зміну державних (публічних) інтересів на публічно-приватне партнерство при реалізації концесійних проектів на підставі договірних зобов'язань; вплив економічної ситуації на формування суб'єктного складу договору тощо (підрозділи 1.1, 2.3, 3.1, 3.2). Історико-правовий метод дозволив простежити еволюцію правового регулювання концесійних договорів у вітчизняному та зарубіжному законодавстві, а також дослідити розвиток наукових поглядів щодо розвитку та удосконалення цього інституту загалом (підрозділи 1.1, 1.2., 2.1). За допомогою порівняльно-правового методу виокремлено загальне і особливе у правовому регулюванні концесійних відносин і концесійного договору, прав та обов'язків сторін, змісту договору, інших чинників у вітчизняному і зарубіжному законодавстві, а також у наукових поглядах з окресленої проблематики (підрозділи 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). Шляхом застосування *формально-правового методу* нами окреслено коло обставин, які сприяли формуванню концесійного договору як окремого виду договірної зобов'язання (підрозділи 2.1, 2.2, 3.2, 3.3). Формально-юридичний (нормативно-догматичний) сприяв визначенню правової природи концесійного договору та його місця в системі цивільно-правових договорів; уточненню правового статусу сторін концесійного

договору, а також встановленню особливостей визначення одного із суб'єктів договору а саме – концесіонера (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Метод правового моделювання було застосовано для розроблення пропозицій щодо оптимізації чинного цивільного та іншого галузевого законодавства України у контексті задач дослідження (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3). Для вироблення цілісного уявлення про правове регулювання цивільно-правових відносин шляхом звернення до концесійного договору за цивільним законодавством України, а також з метою посилення аргументації наукових висновків і розроблення науково-обґрунтованих пропозицій щодо оптимізації цивільного та іншого галузевого законодавства у сфері концесійної діяльності та правового регулювання концесійних договорів було використано і логічний метод наукового пізнання (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). Завдяки методу системного аналізу була здійснена оцінка стану правового регулювання концесійних відносин за участю такого специфічного суб'єкта як орган державної влади чи місцевого самоврядування, узагальнено наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, погляди практиків щодо окремих питань правового регулювання окреслених правовідносин; виділено особливості визначення сторін договору шляхом проведення конкурсного відбору (конкурентного діалогу) (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Герменевтичний метод було використано для дослідження особливостей проведення конкурсного відбору з метою визначення сторони концесійного договору – концесіонера, підстав та порядку укладення концесійного договору, визначення специфіки об'єкту концесії та відповідно предмету концесійного договору, для визначення правового сторін договору (підрозділи 1.1, 1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3). *Термінологічний метод*, було використано при дослідженні загальних засадничих положень концесійних договорів, а саме при дослідженні питання поняття концесійного договору, сторін договору, істотних умов договору, обставин, які можуть призвести до розірвання договору, співвідношення концесійного договору з наймом (орендою); уточнено понятійно-термінологічний апарат досліджуваної проблематики (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). Методи індукції та дедукції застосовувались для характеристики істотних умов та юридичних ознак концесійного договору, особливостей визначення сторін та їх правового статусу, умов укладення, виконання та припинення концесійного договору, а також питання відповідальності сторін за невиконання чи неналежне виконання концесійного договору (2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим в Україні комплексним дослідженням інституту опіки та піклування в сучасному приватному праві.

У результаті проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано, а також додатково аргументовано низку наукових положень і висновків, які виносяться на захист, зокрема:

вперше:

уточнено доктринальне розуміння правового статусу сторін концесійного договору, зокрема:

обґрунтовано, що концесіонер повинен розглядатися не лише як одержувач права користування об'єктом державної або комунальної власності, який бере на себе підвищений рівень економічного й операційного ризику, а і як суб'єкт комплексної правосуб'єктності – одночасно інвестор, оператор суспільно значущих послуг та носій позитивних зобов'язань щодо створення, реконструкції, модернізації та експлуатації об'єкта концесії;

з'ясовано, що концесієдавець – орган державної влади або орган місцевого самоврядування – у межах концесійних правовідносин підпорядковується нормам приватного права, і не користується імунітетом публічного управління, внаслідок чого втрачає статус суб'єкта владних повноважень і набуває рівного із концесіонером правового становища з типовими права та обов'язками, визначеними нормами цивільного законодавства;

доведено, що у випадку істотної зміни регуляторних обставин, що робить виконання концесійного договору надмірно обтяжливим, проте не об'єктивно неможливим, сторони набувають права вимагати перегляду договірних умов, за обов'язкового збереження рівноваги публічних і приватних інтересів та за умови виключення можливості набуття концесіонером права власності на об'єкт концесії;

обґрунтовано концептуальну модель цивільно-правової відповідальності сторін за невиконання або неналежне виконання концесійного договору, сутність якої полягає у синтезі елементів приватно-правового та публічно-правового регулювання і передбачає трирівневу структуру: превентивний рівень (механізм попередження порушень), компенсаторний рівень (відшкодування завданих збитків) та санкційний рівень (дострокове розірвання договору й інші правові наслідки);

сформульовано авторську концепцію, відповідно до якої система моніторингу у сфері виконання концесійних договорів носить не санкційний, а превентивно-коригуючий характер, оскільки спрямована на забезпечення сталості концесійних правовідносин і досягнення суспільно значущих результатів; виконує функцію правового та інституційного забезпечення реалізації економічних ефектів; дозволяє своєчасно виявити відхилення від договірних параметрів та скоригувати виконання зобов'язання без порушення принципу підприємницької автономії концесіонера;

аргументовано необхідність створення незалежного Концесійного агентства при Кабінеті Міністрів України або при відповідному центральному органі виконавчої влади, до компетенції якого слід віднести: забезпечення формування, реалізації, моніторингу та правового супроводу концесійної політики держави з метою залучення приватних інвестицій у розвиток публічної інфраструктури; надання висновків щодо відповідності концесійних договорів вимогам законодавства; розроблення типових форм концесійних договорів з урахуванням найкращих міжнародних практик; запровадження державної гарантії стабільності договірних умов на весь строк дії концесійного договору, а також представництво інтересів держави у процесі переговорів з інвесторами;

удосконалено:

наукове судження, відповідно до якого, незалежно від участі у концесійному договорі уповноваженого органу публічної влади як сторони та наявності публічного інтересу, зазначений договір зберігає цивільно-правову природу, оскільки підпорядковується засадам цивільного законодавства і виступає правовою формою реалізації концесійних відносин у межах приватно-правового регулювання договірних зобов'язань;

наукове твердження, згідно з яким умови концесійних договорів у цивільному праві, можна розділити на декілька груп: істотні (обов'язкові): умови, без взаємного погодження яких, договір вважатиметься неукладеним; це умови – про предмет, ціну та строк договору; визначені ЦК України; факультативні (додаткові) умови: не впливають на сутність та зміст договору; є імперативними приписами законодавця і в силу цього можуть бути відображені в договорі; це умови - про сторони договору, склад майна, обсяг робіт, інформація про хід виконання робіт, умови найму та працевлаштування громадян України, забезпечення оцінки впливу на довкілля; закріплені Законами України «Про концесію», «Про оцінку впливу на довкілля» тощо; особливі (спеціальні) умови, включення яких до договору залежить від виду концесійного договору (кадастровий номер земельної ділянки, цільове призначення земельної ділянки, паспорт водного об'єкту, вид корисних копалин тощо);

науковий погляд, відповідно до якого конкурсна процедура, що передуює укладенню концесійного договору, виконує не лише приватно-правову функцію, а й управлінську – публічно-правову функцію, виступаючи засобом об'єктивного відбору ключового суб'єкта концесійного зобов'язання – концесіонера;

дістало подальший розвиток:

наукова позиція щодо змістовного наповнення поняття «істотне порушення концесійного договору», до якого належить віднести обставини, що унеможливають досягнення мети концесійного договору, спричиняють припинення або істотне погіршення безперервності чи якості надання суспільно значущих послуг;

науковий підхід щодо правового регулювання відповідальності за невиконання або неналежне виконання концесійних договорів у цивільному праві України, які ґрунтуються на необхідності імплементації норм, закріплених міжнародними стандартами, з урахуванням принципів правової визначеності, передбачуваності та балансу інтересів сторін;

наукове положення, відповідно до якого відсутність у спеціальному законодавстві норми щодо моменту набрання чинності концесійним договором свідчить про його приватноправову природу та зумовлює субсидіарне застосування до концесійних правовідносин, зокрема до концесійного договору, положень Цивільного кодексу України;

За результатами дослідження запропоновано нові редакції, зміни та доповнення до чинного законодавства у сфері правового регулювання концесійних договорів: ст. 6, 32-1, 39 Закону України «Про концесію».

Практичне значення отриманих результатів полягає у використанні та можливості використання розроблених пропозицій та висновків у:

– *науково-дослідній роботі* – під час проведення подальших наукових розвідок у сфері цивільного та цивільного процесуального права (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ № 111/нд від 24.04. 2026 року);

– *законотворчій діяльності* – в процесі оптимізації національного законодавства в сфері концесійної діяльності, зокрема при укладенні та виконанні концесійних договорів;

– *правозастосовній діяльності* – під час розгляду і вирішення цивільних справ про невиконання чи неналежне виконання концесійних договорів;

– *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисципліни «Цивільне право», «Цивільний процес», а також при підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ № 110/оп від 24.04.2026 року).

Апробація матеріалів дисертації. Результати дисертаційного дослідження оприлюднено на п'яти науково-практичних конференціях: науково-практичній конференції «*Проблеми цивільного права і процесу*», присвяченій 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 19 травня 2023 року); Ювілейних наукових читаннях, присвячених пам'яті академіка Володимира Володимировича Копейчикова (до 100-річчя з дня народження) : зб. матеріалів (м. Київ, 17 листопада 2023 року); Міжнародній науково-практичній конференції «*Політико-правові передумови європейської та євроатлантичної інтеграції України*». Двадцять другі осінні читання (м. Хмельницький, 13 жовтня 2023 року); XIII Міжнародній науково-практичній конференції «*Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір*» (м. Київ, 24 лютого 2023 року); Кафедральному науково-теоретичному столі, присвяченому Міжнародному дню жінок та дівчат в науці «*Реалізація норм цивільного законодавства в умовах сьогодення*» (м. Київ, 09 лютого 2024 року); IX Всеукраїнській науково-практичній конференції «*Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*» (м. Львів, 12 грудня 2025 року).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації оприлюднено в чотирьох наукових статтях у фахових юридичних виданнях України, а також у шести тезах виступів на науково-практичних заходах, зокрема:

1. Хижний А. В. Щодо істотних умов концесійних договорів у цивільному праві України. *Журнал східноєвропейського права*. 2023. № 106. 39–45. URL: https://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2023/01/hopanchuk_hyzhnyi_106.pdf

2. Хижний А. В. Правове регулювання концесійної діяльності на прикладі окремих зарубіжних країн. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 127–130. <http://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/29>

3. Хижний А. В. Правова природа концесійних договорів та їх місце в цивільному праві України. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 10 (50). С. 1269-1277. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10\(50\)-1269-1277](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-10(50)-1269-1277)

4. Хижний А. В. Відповідальність за невиконання чи неналежне виконання концесійних договорів. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2026. № 3. С. 1704–1716. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-3\(45\)-1704-1716](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-3(45)-1704-1716)

5. Хижний А. В. Юридична характеристика концесійних договорів. *Проблеми цивільного права і процесу* : тези доповідей учасників наук.-практ. конф., присвяченій 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (Вінниця, 19 трав. 2023 р.). Вінниця : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2023. С. 448–450.

6. Хижний А. В. До питання статусу юридичної особи публічного права як учасника концесійного правовідношення: цивільно-правовий аспект. *Ювілейні наукові читання, присвячені пам'яті академіка В.В. Копейчикова*. До 100-річчя з дня народження (Київ, 17 листоп. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 137–139.

7. Хижний А. В. Періодизація цивільно-правового регулювання концесійної діяльності: доктринальний погляд на питання. *Політико-правові передумови європейської та євроатлантичної інтеграції України* : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. «Двадцять другі осінні читання» (Хмельницький, 13 жовт. 2023 р.). Хмельницький : Хмельн. ун-т управління і права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 151–153.

8. Хижний А. В. Особливості концесійного договору на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг. *Свобода, безпека та незалежність: правовий вимір* : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24 лют. 2023 р.). Київ : Нац. авіац. ун-т, 2023. С. 556–559.

9. Хижний А. В. До питання можливості реалізації в Україні сучасних базових моделей концесії. *Реалізація норм цивільного законодавства в умовах сьогодення*: матеріали кафедрального наук.-теорет. столу, присвяченому Міжнародному дню жінок та дівчат в науці (Київ, 09 лют. 2024 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 76-79.

10. Хижний А. В. Концесійний договір як новий вид договору у цивільному праві. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : матеріали ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 12 груд. 2025 р.). Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2025. С. 501–504.

Характеристика особистості здобувача. Хижний Антон Віталійович, 2000 року народження. З вересня 2022 року аспірант заочної форми навчання кафедри цивільно-правових дисциплін НАВС. У 2022 році закінчив Національну академію Служби безпеки України (диплом магістра). На сьогодні співробітник Служби безпеки України.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Хижного А.В. і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Хижного Антона Віталійовича «Концесійні договори в цивільному праві».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Хижного Антона Віталійовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Хижний Антон Віталійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

3. Рекомендувати дисертацію Хижного Антона Віталійовича «Концесійні договори в цивільному праві» до разового захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 14, проти – немає, таких, що утримались – немає.

**Голова засідання –
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ,
доктор філософії у галузі права, доцент**

Анжела КАЛІНЮК